

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

FREMME AV MENNESKERETTIGHETENE TIL LHBT - LESBISKE, HOMOFILE, BIFILE OG TRANSPERSONER

Veiledning for å systematisere og styrke utenriksstasjonenes arbeid med LHBT

Seksuell orientering, kjønnsidentitet og menneskerettighetene

Norge er en aktiv forkjemper for menneskerettighetene til seksuelle minoriteter, både i FNs menneskerettighetsråd, FNs Generalforsamling og bilateralt. Vi har vært en sterk pådriver for å utarbeide et banebrytende innlegg i FNs Generalforsamling om menneskerettigheter, seksuell orientering og kjønnsidentitet. Innlegget fikk støtte av 66 land og brukes som referanse internasjonalt. Hovedbudskapet i innlegget er at stater må gjennomgå sine lovverk for å avkriminalisere homofil praksis og at de må treffe tiltak for å bekjempe vold og diskriminering på grunn av seksuell orientering og kjønnsidentitet.

Utgangspunktet for Norges innsats er at menneskerettighetene gjelder alle - uavhengig av kjønn, sosial og etnisk bakgrunn, religion eller seksuell orientering. Realitetene er at LHBTs opplever kriminalisering og diskriminering, både i form av trakassering og voldelige overgrep. I noen tilfeller er LHBTs ofre for overgrep og diskriminering fra myndigheters side. I andre tilfeller gir ikke myndighetene LHBTs den beskyttelse de har krav på når de utsettes for overgrep og diskriminering fra familie eller samfunnet for øvrig. Mange opplever også mer indirekte diskriminering på arbeids- og boligmarkedet.

Norsk LHBT politikk

Norge skal være et land som sier fra der andre tier, og våge å ta opp likestilling og rettigheter for LHBT. Norge er og skal være en konsekvent forsvarer av menneskerettighetene. Det er behov for et løft for likestilling, inkludert arbeidet mot diskriminering på grunnlag av seksuell orientering. Arbeidet med LHBT er prioritert i regjeringens *Handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling i utviklings samarbeidet (2007 – 2009)* og i regjeringens posisjonsnotat om arbeid innen hiv og aids i utviklingspolitikken (2006). Norge støtter også de såkalte Yogyakarta-prinsippene som tar for seg en rekke menneskerettigheter og ser hvordan de bør gjennomføres overfor LHBT.

Begreper

I dagligtale snakker vi gjerne om homofiles rettigheter. I FN bruker man begrepet *seksuell orientering og kjønnsidentitet* (sexual orientation and gender identity¹). Vanlige betegnelser er:

LHBT - *lesbiske, homofile, bifile og transpersoner*

LGBT - *Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender people*

Betegnelsen "transperson" eller "tredje kjønn" brukes på personer som ikke faller inn under definisjonen kvinne/mann.

MSM - *menn som har sex med menn* - er en betegnelse som blir brukt i aidssammenheng for å beskrive atferd snarere enn seksuell orientering.

Langsiktig rettighetsarbeid

LHBT er et sensitivt spørsmål i mange land, og utenriksstasjonenes arbeid med dette må vurderes i forhold til lokal kontekst og hva som gir best resultat for målgruppen. Det bør tas høyde for at dette er et langsiktig rettighetsarbeid. Det kan være nyttig å ta et historisk blikk på Norges eget likestillingsarbeid hvor både kvinner og homofile har brukt utradisjonelle fremgangsmåter for å bli hørt. På 35 år har norske homofile jobbet fra et lovforbud mot homoseksualitet til ny ekteskapslov som likestiller heterofile og homofile par.

Der seksuelle minoriteters rettigheter er kontroversielle bør Norge påta seg et særskilt ansvar. Vi er et foregangsland i arbeidet for kvinner og barns rettigheter, og vi bør vi ha samme ambisjon i LHBT-spørsmål.

LHBT arbeid fra et folkehelseperspektiv

Forskning viser at hivsmitte blant menn som har sex med menn (MSM) er mye høyere enn i den generelle befolkningen, også i Afrika. UNAIDS oppfordrer land til å forstå epidemiens særpreg og å handle deretter, gjennom å målrette forebyggingstiltak for menn

¹ Definisjon fra Yogyakarta- prinsippene:

Seksuell orientering viser til personers evne til følelsemessig og seksuell tiltrekning til og seksuelle relasjoner med individer av samme kjønn, motsatt kjønn, eller begge kjønn.

Kjønnsidentitet viser til personers dyptfølte indre opplevelse av eget kjønn. Dette samsvarer ikke nødvendigvis med kjønn man er født med. Dette kan føre til at individer endrer kroppsuttrykk gjennom klær, snakke måte og oppførsel, eller frivillig kirurgiske eller medisinske inngrep for å endre kroppsuttrykk/utseende.

som har sex med menn og sikre at de har tilgang til relevante helsetjenester uten å bli stigmatisert.

LHBT og UD's arbeid med menneskerettighetsforkjempere

LHBT-aktivister som arbeider mot diskriminering og for sine rettigheter er også menneskerettighetsforkjempere. Det vises til veiledning for utenriksstasjonenes arbeid med menneskerettighetsforsvarere som finnes på <http://www.regjeringen.no/upload/UD/Vedlegg/defenders.pdf>

Gode erfaringer fra utenriksstasjoners rettighetsarbeid

I arbeidet med å utvikle denne veiledningen har fire

pilotambassader pekt på følgende sentrale satsingsområder:

- Nasjonale menneskerettighetsorganisasjoner bør oppfordres til å inkludere LHBT som tema i deres arbeid.
- Sensitivisering av media i form av for eksempel støtteerklæring til pride-parader kan bidra til å skape mer nyansert dekning i media, og ansvarliggjøre myndighetene for sikkerheten til deltakere i fredelige demonstrasjoner.
- Sensitivisering av politi og sikkerhetspersonell kan gi gode resultater og redusere trakassering og overgrep.
- Grunnlovsendringer og arbeid mot avkriminalisering er sentralt, for å unngå at forbudslover skaper et klima som legitimerer diskriminering og overgrep.
- Økonomisk støtte kan starte i det små med å gi bidrag til seminar som samler de ulike gruppene for å definere felles målsetning for arbeidet. Slik kan man unngå rivalisering innad i miljøer.
- Der organisasjonene er mer etablert, er støtte til et ressurscenter eller samlingssted for LHBT grupper nyttig, da det bidrar til synliggjøring og styrker miljøets evne til å arbeide med rettighetsarbeid i et ellers fiendtlig landskap.
- Synliggjøring er viktig. Offentlige uttalelser fra ambassaden eller deltakelse på konferanser eller Pride-parader kan bidra til en levende debatt i media og samfunnet om seksuelle minoriteters rettigheter og stilling.

Kort veiledning for utenriksstasjonenes arbeid med lesbiske, homofile, bifile og transpersoner - LHBT:

1. Den lokale situasjonen for LHBT bør kartlegges. Tema av interesse er den rettslige og politiske situasjonen, diskrimineringens omfang, sikkerheten for LHBT personer- og aktivister, medias omtale av LHBT, i hvilken grad andre

menneskerettighetsorganisasjoner inkluderer arbeid med LHBT og tilgang til forebyggings- og helsetjenester for MSM.

2. Ambassaden bør ha en oversikt over hvilke organisasjoner som jobber med LHBT og møte representanter for disse. Økonomiske støtte til organisasjonene eller konferanser bør vurderes. Dersom utestasjonene ønsker mer informasjon om LHBT-organisasjoner eller den politiske situasjonen i sitt land kan de kontakte LLH (Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner). Seksjon for MR/dem støtter LLHs rettighetsarbeid for LHBT i Sør og LLH har et stort internasjonalt nettverk. Utenriksstasjonene kan kontakte LLH direkte: post@llh.no eller via seksjon for MR/dem.
3. Utenriksstasjonene bør ta opp LHBTs rettigheter i samtaler om menneskerettighetsspørsmål med myndigheter og MR-organisasjoner. Hovedbudskapet bør være myndighetenes ansvar for ikke-diskriminering og beskyttelse av sårbare grupper som LHBT, samt at kriminalisering er i strid med internasjonale menneskerettighetsprinsipper. Dette budskapet kan formidles i ulike fora, taler og konferanser der det er aktuelt.
4. I samtale med myndigheter og NGOer om den nasjonale aidsresponsen bør det oppfordres til at LHBT får lik tilgang til forebyggings- og behandlingstjenester.
5. I situasjoner med arrestasjoner eller overgrep mot LHBTs, bør ambassaden kontakte andre likesinnede land og samordne en reaksjon. Virkemidler kan være å følge rettssaker, protestere overfor myndighetene eller å gi støtteerklæring til en arrestant. I situasjoner hvor LHBT-aktivister blir forfulgt eller er i en sårbar situasjon, kan det bidra til økt trygghet dersom utenriksstasjonen viser at de følger saken. Utenriksstasjonen skal tilpasse reaksjonen i forhold til hvilken grad av innflytelse/kontakt Norge eller andre land har i det aktuelle landet. Reaksjonsform bør også avveies i forhold til hvilken grad det gagnar målgruppen, og her bør det legges stor vekt på LHBT-organisasjoners egne vurderinger.